

Кримінальний процес

УДК 343.13:341.45:006.1

Верхогляд-Герасименко Олена Володимирівна

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри кримінальної юстиції

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Верхогляд-Герасименко Елена Владимировна

кандидат юридических наук,

асистент кафедры уголовной юстиции

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Verhoglyad-Gerasymenko Olena

PhD in Law, Assistant of the Department of Criminal Justice

Yaroslav Mudryi National Law University

0000-0003-3461-0483

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ
СПІЛЬНИХ СЛІДЧИХ ГРУП**

**INTERNATIONAL STANDARDS FOR THE CREATION AND
ACTIVITIES OF JOINT INVESTIGATIVE GROUPS**

Анотація. У статті проаналізовано міжнародні стандарти створення та діяльності спільних слідчих груп (створюються за взаємною згодою компетентних органів двох чи більше Сторін з конкретною метою, на обмежений період в одній зі Сторін, де, як передбачається, будуть проводитися розслідування; склад групи визначається в угоді; керівник групи є представником компетентного органу, який бере участь у кримінальному розслідуванні від Сторони, на території якої діє група; група здійснює свої дії відповідно до законодавства тієї Сторони, на території якої вона працює; сторона, на території якої працює група,

уживає необхідних організаційних заходів для забезпечення її роботи; відряджені члени спільної слідчої групи мають право бути присутніми під час здійснення слідчих заходів на території Сторони, де працює група (відрядженим членам спільної слідчої групи її керівник відповідно до законодавства Сторони, на території якої діє група, може доручити вжити певних слідчих заходів у випадках, коли це було схвалене компетентними органами Сторони, на території якої діє група, та Сторони, яка відряджає); у випадках, коли спільній слідчій групі необхідна допомога Сторони, яка не є однією з тих, що створили групу, або третьої держави, компетентні органи держави, на території якої діє група, можуть звертатися з проханням про надання допомоги до компетентних органів такої іншої держави згідно з відповідними договорами або домовленостями).

Ключові слова: *спільна слідча група, міжнародні стандарти, Євроюст.*

Анотація. *В статті проаналізовані міжнародні стандарти створення та діяльності спільних слідчих груп (створюються за взаємною згодою компетентних органів двох або більше Сторон в конкретних цілях, на обмежений період в одній із Сторон, де, як передбачається, будуть проводитися розслідування; склад групи визначається в угоді; керівник групи є представником компетентного органу, учасником в кримінальному розслідуванні однієї Сторони, на території якої діє група; група виконує свої дії відповідно до законодавства цієї Сторони, на території якої вона працює; сторона, на території якої працює група, приймає необхідні організаційні заходи для забезпечення її роботи; командувальні члени спільної слідчої групи мають право присутності при*

осуществлении следственных мероприятий на территории Стороны, где работает группа (командированным членам общей следственной группы ее руководитель в соответствии с законодательством Стороны, на территории которой действует группа, может поручить и принять определенные следственные меры в случаях, когда это было одобрено компетентными органами Стороны, на территории которой действует группа, и командирующей Стороны); в случаях, когда совместной следственной группе необходима помощь Стороны, которая не является одной из создавших группу или третьего государства, компетентные органы государства, на территории которого действует группа, могут обращаться с просьбой о предоставлении помощи компетентным органам такого другого государства согласно с соответствующими договорами или договоренностями).

Ключевые слова: *совместная следственная группа, международные стандарты, Евроюст.*

Summary. *The article analyzes the international standards for the creation and operation of joint investigative teams (created by mutual consent of the competent authorities of two or more Parties with a specific purpose, for a limited period in one of the Parties, where investigations are expected to be conducted; the composition of the group is determined in the agreement ; the head of the group is a representative of a competent body participating in a criminal investigation from the Party in whose territory the group operates; the group performs its actions in accordance with the legislation of the Party in whose territory it operates; the party in whose territory the group operates uses the necessary organizational measures to ensure its work; seconded members of the joint investigative team have the right to be present during investigative activities on the territory of the Party where the group works (the seconded members of the joint investigative team may be instructed by its leader in accordance with the*

legislation of the Party on the territory of which the team operates and to take certain investigative measures in cases where it was approved by the competent authorities of the Party in whose territory the group operates and the Party that is seconding); in cases where the joint investigative team needs the assistance of a Party that is not one of those that created the team or of a third state, the competent authorities of the state in whose territory the team operates may request assistance from the competent authorities of such another state in accordance with with relevant contracts or agreements).

Key words: *joint investigative group, international standards, Eurojust.*

Постановка проблеми. Забезпечення всебічності, повноти та неупередженості здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, що можуть вплинути на більш ніж одну державу потребує удосконалення процесуального механізму функціонування спільних слідчих груп під час здійснення кримінального провадження. У зв'язку з цим, виникає необхідність у дослідженні міжнародних стандартів створення та діяльності спільних слідчих груп.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти міжнародних стандартів діяльності спільних слідчих груп висвітлювались у працях: Конограй Н.В [1], Краснобороваї М.П. [2], Лозової О.С. [3], Черноус Ю.М. [4] та інших вчених.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є з'ясування міжнародних стандартів створення та функціонування спільних слідчих груп.

Виклад основного матеріалу. Спершу створення спільних слідчих груп було реакцією у відповідь на посилення активності транснаціональної організованої злочинності. Проте такі групи мають переваги у всіх випадках, коли будь-які форми злочинної діяльності можуть вплинути на більш ніж одну державу. Зокрема, створення таких груп дає змогу

безпосередньо збирати інформацію й докази та обмінюватися ними з відповідними органами заінтересованої держави, а також дають цим органам змогу обмінюватися запитами на проведення слідчих або примусових заходів без необхідності звертатися до складнішого процесу звернення по взаємну правову допомогу. Також завдяки використанню спільної слідчої групи можна усунути потребу у проведенні паралельних розслідувань у заінтересованих державах, що знизить інтенсивність використання ресурсів. Крім того, використання таких груп означає, що розслідування конкретних кримінальних правопорушень і, зрештою, кримінальне переслідування у зв'язку з ними можна організувати значно оперативніше. На рішення про створення спільної слідчої групи впливають кількість і складність слідчих заходів, які необхідно виконати, а також міра, якою розслідування у заінтересованих державах можна об'єднати (п. 9-13 Експертного висновку експертно-консультативної групи Ради Європи з підтримки Офісу Генерального прокурора України щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення діяльності спільних слідчих груп» - далі Експертний висновок) [5].

Можливість створення таких груп передбачена низкою міжнародно-правових актів, а саме: Конвенцією про взаємодопомогу в кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу від 12 липня 2000 року (далі - «Конвенція ЄС») [6], Конвенцією Організації об'єднаних націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року (далі - «Конвенція ООН») [7], Другим додатковим протоколом до Європейської конвенції Ради Європи про взаємну допомогу у кримінальних справах від 8 листопада 2001 року (далі - «Другий додатковий протокол») [8], Рамковим рішенням Ради ЄС про спільні слідчі групи від 13 червня 2002 року (2002/465/JHA) (далі - «Рамкове рішення») та іншими міжнародно-правовими актами.

21 травня 2004 року Україна ратифікувала Конвенцію ООН, а 14 вересня 2011 року - Другий додатковий протокол, положення якого набрали чинності в Україні 1 січня 2012 року [9].

Саме у Другому додатковому протоколі, Конвенції ЄС і Рамковому рішенні найбільш докладно викладено стандарти, які регулюють діяльність спільних слідчих груп. Зокрема, статтею 20 Другого додаткового протоколу, ст. 13 Конвенції ЄС передбачено наступне:

1. За взаємною згодою компетентні органи двох чи більше Сторін можуть створити спільну слідчу групу з конкретною метою й на обмежений період, який може бути продовжений за взаємною згодою, для проведення кримінальних розслідувань на території однієї чи більше Сторін, що створили групу. Склад групи визначається в угоді (абз. 1 ч. 1 ст. 20 Другого протоколу).

2. Спільну слідчу групу може бути створено, зокрема, у випадках коли (абз. 2 ч. 2 ст. 20 Другого протоколу): а) розслідування злочинів Стороною вимагає проведення складних та комплексних слідчих заходів, пов'язаних з іншими Сторонами; б) кілька Сторін проводять розслідування злочинів, обставини яких вимагають ужиття скоординованих, погоджених дій на території відповідних Сторін.

3. З проханням про створення спільної слідчої групи може звернутися будь-яка заінтересована Сторона. Група створюється в одній зі Сторін, де, як передбачається, будуть проводитися розслідування (абз. 3 ч. 2 ст. 20 Другого протоколу). Прохання про створення спільної слідчої групи повинні містити пропозиції стосовно складу групи (ч. 2 ст. 20 Другого Протоколу), а також назву органу, що звертається із проханням, предмет і причину прохання (п. а, б ч. 1 ст. 14 Конвенції ЄС).

4. Спільна слідча група діє на території Сторін, які її створили, відповідно до таких загальних умов (ч. 3 ст. 20 Другого Протоколу): а) керівник групи є представником компетентного органу, який бере участь у

кримінальному розслідуванні від Сторони, на території якої діє група. Керівник групи діє в межах своєї компетенції за національним законодавством; б) група здійснює свої дії відповідно до законодавства тієї Сторони, на території якої вона працює. Члени (члени спільної слідчої групи від Сторони, на території якої працює група (ч. 4 ст. 20 Другого Протоколу)) та відряджені члени (члени від інших Сторін, крім Сторони, на території якої працює група (ч. 4 ст. 20 Другого Протоколу)) групи виконують свої завдання під керівництвом керівника групи, з урахуванням умов, визначених їхніми органами в угоді про створення групи; с) Сторона, на території якої працює група, уживає необхідних організаційних заходів для забезпечення її роботи.

5. Відряджені члени спільної слідчої групи мають право бути присутніми під час здійснення слідчих заходів на території Сторони, де працює група. Однак з особливих причин керівник групи відповідно до законодавства Сторони, на території якої діє група, може прийняти інше рішення. Відрядженим членам спільної слідчої групи її керівник відповідно до законодавства Сторони, на території якої діє група, може доручити вжити певних слідчих заходів у випадках, коли це було схвалене компетентними органами Сторони, на території якої діє група, та Сторони, яка відряджає (абз. 1 ч. 5 ст. 20 Другого Протоколу).

У випадках, коли для спільної слідчої групи необхідним є здійснення слідчих заходів на території однієї зі Сторін, що створили групу, члени групи, відряджені цією Стороною, можуть звернутися до власних компетентних органів з проханням про здійснення таких заходів. Здійснення таких заходів розглядають у цій Стороні на тих самих умовах, які б застосовувалися, якби з проханням про їхнє здійснення звернулися у ході національного розслідування (ч. 7 ст. 20 Другого Протоколу).

Відряджений член спільної слідчої групи може відповідно до національного законодавства своєї держави та в рамках своєї компетенції

надавати групі інформацію, наявну в Сторони, яка його відрядила, для цілей кримінальних розслідувань, що проводяться групою (ч. 9 ст. 20 Другого Протоколу).

6. У випадках, коли спільній слідчій групі необхідна допомога Сторони, яка не є однією з тих, що створили групу, або третьої держави, компетентні органи держави, на території якої діє група, можуть звертатися з проханням про надання допомоги до компетентних органів такої іншої держави згідно з відповідними договорами або домовленостями (ч. 8 ст. 20 Другого Протоколу).

7. Інформація, яку законно отримав член або відряджений член спільної слідчої групи під час перебування в її складі й до якої в іншому випадку компетентні органи заінтересованих Сторін не мають доступу, може використовуватися для таких цілей (ч. 9 ст. 20 Другого Протоколу): а) для цілей, для яких було створено групу; б) для виявлення, розслідування та переслідування інших злочинів, якщо на це є згода Сторони, на території якої отримано таку інформацію. У такій згоді може бути відмовлено тільки у випадках, коли використання такої інформації могло б поставити під загрозу кримінальні розслідування, що проводяться на території відповідної Сторони або стосовно яких ця Сторона могла б відмовити в наданні взаємної допомоги; с) для відвернення безпосередньої та серйозної загрози суспільній безпеці та без шкоди підпункту "б", якщо в подальшому буде порушено кримінальну справу; d) для інших цілей настільки, наскільки це погоджено Сторонами, що створили групу.

8. Настільки, наскільки це дозволяють законодавство заінтересованих Сторін або положення будь-якого іншого юридичного документа, які застосовуються у відносинах між ними, може бути досягнута домовленість про участь у діяльності групи інших осіб, які не є представниками компетентних органів Сторін, що створюють спільну слідчу групу. Таким особам не надаються права, надані членам або

відрядженим членам групи на підставі цієї статті, якщо домовленість прямо не передбачає іншого (ч. 12 ст. 20 Другого Протоколу).

У всіх випадках створення спільної слідчої групи є питанням взаємної згоди заінтересованих держав. Таким чином, ратифікація Україною Другого додаткового протоколу не означає встановлення будь-яких зобов'язань стосовно способу, яким можна створювати певну форму спільної слідчої групи (п. 19 Експертного висновку). Це чітко вказано в п. 11 ст. 20 Другого додаткового протоколу: «Ця стаття не завдає шкоди будь-яким іншим існуючим положенням або домовленостям стосовно створення або діяльності спільних слідчих груп».

На підставі положень Другого додаткового протоколу й інших аспектів практики (JITs Network, Joint Investigation Teams Practical Guide (2021); The use and role of joint investigative bodies in combating transnational organized crime, СТОС/СОР/WG.3/2020/2, 12 травня 2020 року та Handbook on Joint Investigation Teams (GIZ, 2014)) у Експертному висновку експертно-консультативної групи Ради Європи з підтримки Офісу Генерального прокурора України щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення діяльності спільних слідчих груп» на основі коментарів пана Джеремі Макбрайда та за рецензією пані Нони Цоцорії від 09 червня 2022 року викладено ключові пункти, яких потрібно дотримуватися під час створення та діяльності спільних слідчих груп (п.п. 21-33 Експертного висновку):

1. Компетентні органи держав, що укладають угоду для створення спільної слідчої групи, можуть бути судовими (судді, прокурори або слідчі судді) чи правоохоронними. Різні держави застосовуються різну практику стосовно цього питання.

2. Такі угоди укладаються на обмежений період і з конкретною метою.

3. Угода може передбачати активну чи пасивну участь представників іншої юрисдикції, ніж та, у якій проводиться розслідування, зокрема участь буде активною в тому разі, якщо представники зможуть здійснювати оперативні повноваження, і пасивною, якщо такі представники виконуватимуть лише дорадчу або консультативну роль (п.п. 5, 6 ст. 20 Другого додаткового протоколу, п.п 5, 6 статті 13 Конвенції ЄС, п.п. 5, 6 ст. 1 Рамкового рішення передбачають обидві можливості).

4. Точний склад спільних слідчих груп буде питанням, яке окреслюється в угоді про їх створення або в подальшому рішенні (запит на створення спільної слідчої групи має включати пропозиції щодо її складу згідно з передбаченим у п. 2 ст. 20 Другого додаткового протоколу, п. 2 ст. 13 Конвенції ЄС, п. 2 ст. 1 Рамкового рішення), проте на практиці до їх складу можуть входити деякі або всі перелічені особи: прокурори, судді, представники правоохоронних органів та експерти (рішення стосовно фактичної участі експертів у спільній слідчій групі буде питанням, яке розглядається в угоді, згідно з п. 12 ст. 20 Другого додаткового протоколу, п. 12 ст. 13 Конвенції ЄС, п. 12 ст. 1 Рамкового рішення).

5. На практиці спільні слідчі групи створюються державою, у якій згідно з очікуванням буде відбуватися більша частина розслідування. Угода може також передбачати, що держава, яка зазнає найбільшого впливу або має найповніше уявлення про злочинну діяльність, буде виконувати провідну роль в організації співпраці між різними заінтересованими державними органами (підп. а п. 3 ст. 20 Другого додаткового протоколу, підп. а п. 3 ст. 13 Конвенції ЄС, підп. а п. 3 ст. 1 Рамкового рішення).

6. З огляду на право на справедливе судочинство, особливо право на ефективний захист, важливо, щоб правовий статус підозрюваних не послаблювався внаслідок участі у спільному розслідуванні представників інших держав. Для цього потрібні чіткі визначення в законодавстві, що застосовується таких питань, як проведення допиту підозрюваних і свідків,

робота під прикриттям і перехоплення інформації в каналах зв'язку. Як наслідок, у Другому додатковому протоколі, Конвенції ЄС і Рамковому рішенні таке законодавство конкретно визначається як законодавство держави, на території якої діє група (підп. в п. 3 ст. 20 Другого додаткового протоколу, підп. в п. 3 ст. 13 Конвенції ЄС, підп. в п. 3 ст. 1 Рамкового рішення).

7. Механізми контролю за здійсненням слідчих заходів, як-от вимога щодо судового дозволу, мають застосовуватися таким самим чином, як і в рамках звичної форми кримінального провадження. Також важливо чітко встановити, у якій державі зрештою відбудеться судовий розгляд, щоб уникнути критичних труднощів з допустимістю доказів, особливо в тих випадках, коли держава, у якій проводиться розслідування, і держава, у якій відбувається судовий розгляд, застосовують різні підходи щодо цього.

8. Якщо учасники спільної слідчої групи можуть обмінюватися інформацією, бажано уточнити, чи застосовуються обмеження щодо її подальшого використання, тобто чи обмежується воно цілями, для яких групу було створено. Угода однозначно може передбачити, що таких обмежень немає (в п. 10 ст. 20, п. 10 ст. 13, п. 10 ст. 1 Другого додаткового протоколу, Конвенції ЄС і Рамкового рішення відповідно зазначено цілі, для яких може використовуватися інформація, яку законно отримав член спільної слідчої групи під час перебування в її складі й до якої в іншому випадку компетентні органи заінтересованих держав не мають доступу).

9. Також бажано, щоб в угоді було визначено обсяг, у якому інформація, котрою обмінюються в межах групи, може або повинна бути включена в ініційоване у подальшому провадження і розкрита його сторонам, а також на якому етапі може відбуватися таке розкриття. Українською важливо розглянути цю проблему із самого початку, оскільки можуть виникнути труднощі, якщо згодом виявиться, що підхід заінтересованих держав до цих питань відрізняється у суттєвих аспектах (п. 31).

10. Щоб зосередити увагу спільної слідчої групи на певних напрямках діяльності, корисно затвердити операційний план дій, у якому, крім уже згаданих пунктів, будуть розглянуті такі питання, як визначення методів роботи, встановлення засобів зв'язку, розподіл роботи між учасниками, спілкування зі ЗМІ та відповідальність за здійснення кримінального переслідування (п. 32).

11. Наостанок, потрібно буде забезпечити наявність необхідних ресурсів, за рахунок яких покриватимуться витрати членів групи з держав, які не є державою, на території якої проводиться розслідування. До таких витрат належать не тільки витрати на проїзд і добові, а й витрати на письмовий та усний переклад (33).

Крім того, діяльність спільних слідчих груп має відповідати вимогам Європейської конвенції з прав людини і практиці Європейського суду з прав людини. Європейський суд поки що не виносив рішень щодо будь-якого аспекту створення та діяльності спільних слідчих груп. Проте існування такої групи належить до фактичних обставин розгляду ним комунікованих справ *Auley та інші проти Росії* і *Angline та інші проти Росії*, №№ 25714/16 і 56328/18. Співробітники поліції та прокуратури України входять до складу цієї групи, роботу якої координують прокурори з Нідерландів.

У діяльності спільних слідчих груп важливу роль відіграє Євроюст.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Регаменту Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2018/1727 від 14 листопада 2018 року про Агентство Європейського Союзу з питань співпраці у сфері кримінального правосуддя (Євроюст), та про заміну і скасування Рішення Ради 2002/187/ЮВС (далі – Регламент ЄС) [10] завданням Євроюсту є підтримання і посилення координації і співпраці між національними органами розслідування та органами прокуратури щодо тяжких злочинів, стосовно яких Євроюст має компетенцію відповідно до

статті 3(1)¹ і (3), коли такий злочин зачіпає дві або більше держав-членів, або вимагає переслідування на спільних засадах, на основі операцій, здійснених органами держав-членів, Європолем, Європейською прокуратурою та Європейським бюро боротьби з шахрайством (OLAF), а також на основі інформації, наданої ними.

Оперативними функціями Євроюсту (ч. 1 ст. 4 Регламенту ЄС) є: (a) інформування компетентних органів держав-членів про розслідування і переслідування, щодо яких йому було повідомлено, що вони мають наслідки на рівні Союзу або можуть негативно вплинути на держав-членів, інших ніж безпосередньо залучені; (b) допомога компетентним органам держав-членів у забезпеченні найкращої можливої координації розслідувань і переслідувань; (c) допомога у покращенні співпраці між компетентними органами держав-членів, зокрема, на основі аналітики Європолу; (d) співпраця і консультація з Європейською судовою мережею у кримінальних справах, зокрема, шляхом використання бази даних документів Європейської судової мережі та шляхом сприяння її вдосконаленню; (e) тісна співпраця з Європейською прокуратурою стосовно питань, які входять

¹ Перелік форм тяжких злочинів, розслідування яких входить до сфери компетенції Євроюсту відповідно до статті 3(1): тероризм, організована злочинність, торгівля наркотиками, відмивання грошей, злочини, пов'язані з ядерними і радіоактивними речовинами, незаконне ввезення мігрантів, торгівля людьми, викрадення автотранспортних засобів, вбивства або тяжкі тілесні ушкодження, незаконна торгівля людськими органами та тканинами, викрадення, незаконне позбавлення волі та захоплення в заручники, расизм та ксенофобія, грабежі та крадіжки з обтяжуючими обставинами, незаконна торгівля культурними цінностями, включно з антикваріатом і витворами мистецтва, введення в оману та шахрайство, злочини проти фінансових інтересів Союзу, інсайдерські операції та маніпуляції на фінансовому ринку, рекет і вимагання, підроблювання та розповсюдження піратських продуктів, підроблення адміністративних документів та незаконна торгівля ними, підроблення грошей та платіжних засобів, комп'ютерні злочини, корупція, незаконна торгівля зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами, незаконна торгівля видами тварин, які перебувають під загрозою зникнення, незаконна торгівля видами і сортами рослин, які перебувають під загрозою зникнення, екологічні злочини, включно із забрудненням від суден, незаконна торгівля гормональними речовинами та іншими стимуляторами росту, сексуальне насильство і сексуальна експлуатація, включно з насильством над дітьми та сексуальним домаганням до дітей, геноцид, злочини проти людства та воєнні злочини (Додаток I до Регламенту ЄС).

до її компетенції; (f) надання оперативної, технічної і фінансової підтримки у транскордонних операціях і розслідуваннях держав-членів, зокрема, спільним слідчим групам; (g) підтримання центрів спеціалізованих експертних знань Союзу, сформованих Європолом та іншими установами, органами, офісами та агентствами Союзу, а також бере участь у їх функціонуванні у відповідних випадках; (h) співпраця з установами, органами, офісами та агентствами Союзу, а також із мережами, утвореними у просторі свободи, безпеки та правосуддя, який регулюється розділом V ДФЄС; (i) підтримання заходів держав-членів по боротьбі з формами тяжких злочинів, переліченими в додатку I.

Здійснюючи свої завдання, Євроюст із наданням обґрунтованих причин може звертатися до компетентних органів відповідних держав-членів стосовно (ч. 2 ст. 4 Регламенту ЄС): (a) здійснення розслідування і переслідування певних дій; (b) визнання, що одна з них може бути у кращій позиції для здійснення розслідування або переслідування певних дій; (c) здійснення координації між компетентними органами відповідних держав-членів; (d) утворення спільних слідчих груп згідно з відповідними інструментами співпраці; (e) надання Євроюсту будь-якої інформації, необхідної для здійснення Євроюстом своїх завдань; (f) здійснення спеціальних слідчих заходів; (g) здійснення інших заходів, необхідні для розслідування чи переслідування.

До складу Євроюсту входять: (a) національні члени; (b) Колегія; (c) Виконавча рада; (d) адміністративний директор (ст. 6 Регламенту ЄС).

Євроюст має по одному національному члену, відрядженому кожною державою-членом відповідно до її правової системи. Національний член має своє місце роботи за місцем розташування Євроюсту. Кожному національному члену допомагає один заступник та один асистент. За загальним правилом, заступник та асистент мають своє постійне місце роботи за місцем розташування Євроюсту. Кожна держава-член може

вирішити, що заступник або асистент, або обидва матимуть постійне місце роботи у своїй державі-члені. Якщо держава-член ухвалює таке рішення, вона повинна повідомити про нього Колегію. Якщо цього вимагають оперативні потреби Євроюсту, Колегія може звернутися до держав-членів із запитом про переведення заступника або асистента, або обох на роботу до місця розташування Євроюсту на певний період. Держава-член виконує запит Колегії без неналежної затримки. Додаткові заступники або асистенти можуть допомагати національним членам і, якщо необхідно та за погодженням із Колегією, можуть мати своє постійне місце роботи у Євроюсті. Держави-члени повідомляють Євроюст і Комісію про призначення національних членів, заступників та асистентів. Національні члени та їхні заступники повинні мати статус прокурора, судді або представника органу правосуддя з компетенціями, які є еквівалентними компетенціям прокурора або судді відповідно до їхнього національного права. Держави-члени надають їм принаймні ті повноваження, які зазначено в цьому Регламенті, щоб вони могли виконувати свої завдання. Термін повноважень національних членів та їхніх заступників повинен становити п'ять років з можливістю поновлення один раз. У випадках, коли заступник не здатен діяти від імені національного члена або не здатен діяти замість національного члена, національний член залишається на посаді до закінчення свого терміну перебування на посаді до поновлення терміну повноважень або до заміни, що підлягає погодженню з відповідною державою-членом. Держави-члени призначають національних членів і заступників на основі підтвердженого високого рівня релевантного практичного досвіду в галузі кримінального правосуддя. Заступник повинен мати змогу діяти від імені або замість національного члена. Асистент може також діяти від імені або замість національного члена, якщо він або вона має статус, зазначений у параграфі 4. Обмін оперативною інформацією між

Євроюстом і державами-членами відбувається через національних членів (ст. 7 Регламенту ЄС).

Національні члени: (а) сприяють або інакше підтримують видання або виконання будь-якого запиту про взаємну правову допомогу або взаємне визнання; (b) безпосередньо контактують та обмінюються інформацією з будь-яким компетентним національним органом держави-члена або будь-яким компетентним органом, офісом або агентством Союзу, включно з Європейською прокуратурою. (c) безпосередньо контактують та обмінюються інформацією з будь-яким міжнародним компетентним органом, відповідно до міжнародних зобов'язань своєї держави-члена; (d) беруть участь у спільних слідчих групах, у тому числі у їх утворенні. Без обмеження параграфу 1, держави-члени можуть надавати додаткові повноваження національним членам відповідно до їхнього національного права. Зазначені держави-члени повідомляють Комісію та Колегію про такі повноваження. За згодою компетентного національного органу, відповідно до свого національного права національні члени можуть: (а) видавати або виконувати будь-який запит про взаємну правову допомогу або взаємне визнання; (b) видавати наказ про або запит щодо розслідувальних заходів, або виконувати їх, відповідно до Директиви Європейського Парламенту і Ради 2014/41/ЄС (17). У невідкладних випадках, якщо неможливо виявити компетентний національний орган або своєчасно зв'язатися з ним, національні члени мають компетенцію для здійснення заходів, зазначених у параграфі 3, відповідно до їхнього національного права за умови, що вони інформують компетентний національний орган якнайшвидше. Національний член може подати пропозицію компетентному національному органу стосовно здійснення заходів, зазначених у параграфах 3 і 4, якщо здійснення таким національним членом повноважень, зазначених у параграфах 3 і 4, суперечитиме: (а) конституційним правилам держави-члена; або (b) фундаментальним аспектам національної системи

кримінального правосуддя такої держави-члена стосовно: (i) розподілу повноважень між поліцією, прокурорами та суддями; (ii) функціонального розподілу завдань між органами прокуратури; або (iii) федеральної структури відповідної держави-члена. Держави-члени повинні забезпечити, щоб компетентні національні органи у випадках, зазначених у параграфі 5, розглядали пропозицію їхнього національного члена без неналежної затримки (ст. 8 Регламенту ЄС).

Національні члени повинні мати доступ до інформації або принаймні мати можливість отримати інформацію, яка міститься в таких типах реєстрів їхніх держав-членів, відповідно до їхнього національного права: (a) записів про судимості; (b) реєстрів осіб, які перебувають під арештом; (c) реєстрів розслідувань; (d) ДНК-реєстрів; (e) інших реєстрів органів публічної влади їхніх держав-членів, коли така інформація є необхідною для виконання ними своїх завдань (ст. 9 Регламенту ЄС).

Взаємодія між Україною і Євросоюзом забезпечується відповідно до Угоди про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції, укладеної 27.06.2016 та ратифікованої Верховною Радою України 08.02.2017 [11]. Укладення зазначеної Угоди дозволяє підняти на якісно новий рівень співпрацю у галузі надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах як безпосередньо з Євросоюзом, так і з усіма державами – членами Європейського Союзу.

Як зазначав колишній Президент Євросоюзу, Національний представник Португалії Хосе Луїс Лопес да Мота, Євросоюз є, напевне, найбільш релевантною інституцією, щоб давати відповіді на запитання, у яких випадках доцільно створювати спільну слідчу групу та які переваги вона дає. Євросоюз надає поради щодо типу справ, які можуть виграти від створення спільної слідчої групи, допомагає національним органам влади у покроковому створенні спільної слідчої групи, а також надає поради про те, що може бути зроблено без спільної слідчої групи [12].

Наявність Угоди про співробітництво між Україною та Євроюстом, а також відрядженого Прокурора зі зв'язку для Євроюсту дозволяють українським правоохоронним органам повною мірою використовувати всі зазначені можливості для забезпечення ефективної діяльності спільних слідчих груп. Як позитивний приклад такої взаємодії можна навести діяльність спільної слідчої групи з розслідування збиття пасажирського літака Малайзійських авіаліній, що виконував рейс МН-17, 17 липня 2014 р., у результаті чого загинули 298 осіб. Відповідно до угоди про створення спільної слідчої групи, яка була укладена 7 серпня 2014 року за результатами координаційного засідання у Євроюсті 28 липня того ж року, до її складу увійшли представники компетентних органів Нідерландів, України, Бельгії, Австралії, а також Малайзії та Євроюсту. Як зазначено у повідомленні на офіційному сайті прокуратури Королівства Нідерланди, Євроюст відіграє важливу роль у сприянні міжнародному співробітництву щодо розслідування катастрофи [13, с. 217].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дотримання міжнародних стандартів створення та діяльності спільних слідчих груп є безумовною гарантією забезпечення всебічності, повноти та неупередженості здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, що можуть вплинути на більш ніж одну державу.

Література

1. Конограй Н. Форми взаємодії спільних слідчих груп у міжнародному співробітництві під час кримінального провадження. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2015 р. № 2. С. 56-65.
2. Красноборова М.П. Кадрове забезпечення спільних слідчих груп, створених у межах міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. Вип 5. Т 2. С. 130-134.

3. Лозової О.С. Щодо питання створення спільних слідчих груп у рамках міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск 5, том 1, 2021. С. 121-129.
4. Черноус Ю.М. Спільні слідчі групи: правові та організаційні засади. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2013. Вип. 4. С. 92-100.
5. Експертний висновок експертно-консультативної групи Ради Європи з підтримки Офісу Генерального прокурора України щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення діяльності спільних слідчих груп» на основі коментарів пана Джереми Макбрайда та за рецензією пані Нони Цоцорії 09 червня 2022 року. URL: <https://rm.coe.int/coe-expert-opinion-ua-joint-investigative-teams-draft-law-7330-ukr/1680a71abd>
6. Конвенція про взаємодопомогу в кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу від 12 липня 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_238#Text
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
8. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 8 листопада 2001 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_518#Text
9. Закон України «Про ратифікацію Другого додаткового протоколу до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах» від 01.06.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3449-17#Text>

10. Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) 2018/1727 від 14 листопада 2018 року про Агентство Європейського Союзу з питань співпраці у сфері кримінального правосуддя (Євроюст), та про заміну і скасування Рішення Ради 2002/187/ЮВС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/reglament-es-20181727.pdf>
11. Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16#Text
12. Jose Luis Lopes da Mota, Eurojust and Its Role in Joint Investigation Teams, EUCRIM, 3/2009. 88 p.
13. Красноборова М. Організаційно-правові можливості залучення Євроюсту для сприяння діяльності слідчих груп в Україні. Підприємство, господарство, право. 2020 № 2. С. 215-219.

References

1. Konohrai N. Formy vzaiemodii spilnykh slidchykh hrup u mizhnarodnomu spivrobotnytstvi pid chas kryminalnoho provadzhennia. Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy. 2015 r. № 2. S. 56-65.
2. Krasnoborova M.P. Kadrove zabezpechennia spilnykh slidchykh hrup, stvorenykh u mezhakh mizhnarodnoho spivrobotnytstva pid chas kryminalnoho provadzhennia. Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava. 2019. Vyp 5. T 2. S. 130-134.
3. Lozovoi O.S. Shchodo pytannia stvorennia spilnykh slidchykh hrup u ramkakh mizhnarodnoho spivrobotnytstva pid chas kryminalnoho provadzhennia. Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava. Vypusk 5, tom 1, 2021. S. 121-129.

4. Chornous Yu.M. Spilni slidchi hrupy: pravovi ta orhanizatsiini zasady. Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka. 2013. Vyp. 4. S. 92-100.
5. Ekspertnyi vysnovok ekspertno-konsultatyvnoi hrupy Rady Yevropy z pidtrymky Ofisu Heneralnoho prokurora Ukrainy shchodo proiektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia diialnosti spilnykh slidchykh hrup» na osnovi komentariv pana Dzheremi Makbraida ta za retsenziieiu pani Nony Tsotsorii 09 chervnia 2022 roku. URL: <https://rm.coe.int/coe-expert-opinion-ua-joint-investigative-teams-draft-law-7330-ukr/1680a71abd>
6. Konventsiiia pro vzaiemodopomohu v kryminalnykh spravakh mizh derzhavamy-chlenamy Yevropeiskoho Soiuzu vid 12 lypnia 2000 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_238#Text
7. Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti vid 15 lystopada 2000 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
8. Druhyi dodatkovyi protokol do Yevropeiskoi konventsii pro vzaiemnu dopomohu u kryminalnykh spravakh vid 8 lystopada 2001 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_518#Text
9. Zakon Ukrainy «Pro ratyfikatsiiu Druhoho dodatkovoho protokolu do Yevropeiskoi konventsii pro vzaiemnu dopomohu u kryminalnykh spravakh» vid 01.06.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3449-17#Text>
10. Rehament Yevropeiskoho parlamentu i Rady (IeS) 2018/1727 vid 14 lystopada 2018 roku pro Ahentstvo Yevropeiskoho Soiuzu z pytan spivpratsi u sferi kryminalnoho pravosuddia (Ievroiust), ta pro zaminu i skasuvannia Rishennia Rady 2002/187/IuVS. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/reglament-es-20181727.pdf>

11. Uhoda pro spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskoiu orhanizatsiieiu z pytan yustytsii. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_024-16#Text
12. Jose Luis Lopes da Mota, Eurojust and Its Role in Joint Investigation Teams, EUCRIM, 3/2009. 88 p.
13. Krasnoborova M. Orhanizatsiino-pravovi mozhyvosti zaluchennia Yevroiustu dlia spryannia diialnosti slidchykh hrup v Ukraini. Pidpriemstvo, gospodarstvo, pravo. 2020 № 2. S. 215-219.